

Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerinin Kullanımıyla İlgili Görüşleri

Dr. Süleyman Sadi SEFEROĞLU

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü

Son yıllarda, özellikle son on yılda, toplumun değişik kesimlerinde; işte, okulda ve evde bilgisayarların mantar gibi çoğaldıklarını gözlemekteyiz. Giderek çoğalan sayıda insanlar çeşitli nedenlerle kendilerine sunulan yeni teknolojilere sarılmaktadırlar. Bir çok kişi bilgisayarların işleri hem kolaylaştırdığını ve hem de daha etkili bir şekilde yerine getirdiğini ve ayrıca eğlenceli bir hale dönüştürdüğüne inanmaktadırlar. Bilgisayarlar çok büyük miktarda bilgiyi çok kısa bir sürede ulaşılabilecek bir şekilde hizmetimize sunmaktadırlar.

Bilgisayar destekli öğretimle (BDÖ) ilgili araştırmalar ve uygulamalar bilgisayarların kullanımıyla ilgili bir çok bilgiyi de bizlere iletmektedir. Örneğin, bilgisayarlar bireyin halen kazanmış olduğu bilgi ve becerileri alıştırmaya ve pratik yaparak pekiştirebilirler, bir etkinliği sıkılmadan defalarca verebilirler. hiç bir zaman, bazı yetişkinlerde olduğu gibi sabırsız veya rahatsız edici olmazlar, pekiştiricileri anında ve devamlı bir şekilde verirler, yapılan yanlışları bireyi ürkütmeyen veya rahatsız edici olmayan bir ortamda verirler, normal koşullarda sınıf veya okul içinde bireye kazandırılmayacak bir takım deneyimleri yaşatırlar. Bu liste sürekli olarak uzamaktadır. Çünkü bilişim teknolojilerinde sürekli olarak gelişmeler ve yenilikler olmakta, bu teknolojiler daha çok insanın yaşamını etkilemekte ve bu teknolojiler yaygınlaştıkça onlara erişim de giderek daha kolay olmaktadır.

Araştırmalar, bilgisayar kullanımı konusunda öğretmenlere verilen eğitimlerin onların bilgisayar kullanmaları ve öğretim davranışları üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya çıkarmıştır (Bahr, Kinzer ve Rieth, 1991). Young (1991) ise araştırmasında, bilgisayarların okullara bir araç olarak değil de bir amaç olarak getirildikleri sonucuna varmıştır. Örneğin, bilgisayar donanımı sağlamakta ancak öğreticilerin olumlu tutumları geliştirmelerine yönelik, bu donanımı uygun ve etkili bir şekilde kullanmalarını sağlayacak gerekli eğitim verilmemektedir. Veya bilgisayarı olan okullar genellikle bilgisayar okuryazarlığını öğretmeye çalışmaktadırlar. Bilgisayarların gücü bir araç olarak, bir öğretici olarak kullanılmadığı için de ne öğretmenin öğretim şekilleri ve ne de öğrencilerin öğrenme stilleri değişmektedir. Okullardaki bu olumsuz tabloyu değiştirmenin yani BDÖ'nün başarılı olmasının bir yolu hizmet öncesinde ve hizmet içinde verilecek eğitimlerle bilgisayar ve öğrenme ilkeleri arasındaki ilişkinin görülmesini ve anlaşılmasını sağlamaktır. Clark ve Lang'in (1991) belirttiği gibi sınıflarda bilgi teknolojilerinin kullanıma sıklığı, donanımın kullanıma sunulmuş olması, yönetimin destekleyici tutumu ve araçların kullanımı ile ilgili verilen eğitimin düzeyi ve miktarı ile bağlantılıdır.

Problem Durumu

Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) öğretmenlerin bilgisayar kullanımı konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla 1998 yılında yapılan bir araştırmada (McCarthy, 1998), araştırmaya katılan öğretmenlerin yüzde 94'ü eğitimde giderek artan bilgisayar kullanımı ile ilgili olarak "olumlu" veya "çok olumlu" bakış açılarına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Oysa her ne kadar Amerikan okullarının yüzde 96'sında bilgisayar bulunmaktaysa da, tipik bir okulda 30 öğrenciye bir bilgisayarın düştüğü ifade edilmektedir. Yine aynı araştırmada okulların çoğunda 10-20 bilgisayarın bulunduğu ancak bu bilgisayarların bir laboratuvarında tutulmasından dolayı bilgisayar kullanma süresinin bir öğrenci için günde ortalama 15 dakikayla sınırlandırıldığı belirtilmektedir. Bu durumu şu şekilde bir yargıya varılmasını sağlamaktadır: Her ne kadar okullarda bilgisayarlar buludurulmaktaysa da, bu bilgisayarlardan ya yeterince yararlanılmamakta veya hiç kullanılmamaktadırlar.

ABD Eyaletlerinin üst düzey okul yöneticilerinden oluşan bir danışma kulununun yaptırdığı bir araştırmaya göre 1992 yılında Amerikan ilk ve ortaöğretim okullarında 3.5 milyondan fazla bilgisayar bulunduğu yani her 13 öğrenciye bir bilgisayarın düştüğü belirlenmiştir (McCarthy, 1998). Yine aynı araştırma sonuçlarına göre ülke çapındaki okulların yüzde 99'u öğrencilerine bilgisayar kullanma olanağı tanıdıklarını ifade etmişlerdir.

Ancak ABD eğitiminde teknolojik dönüşüm okullardaki bu hızlı bilgisayarlaşmayla aynı paralelde olamamıştır. Aynı araştırmada belirtildiğine göre okullardaki çok sayıda bilgisayarın (teknolojinin) varlığına karşın bir çok öğrenci bu teknolojilere minimum düzeyde bile ulaşma şansı elde edememiştir. Bazı öğrenciler, bir kereden fazla olmamak üzere, yalnızca bilgisayar kullanma şansı elde edebilmişlerdir.

Teknoloji kullanımı ve öğrencilerin okullarda teknolojiye ulaşmaları konusunda günümüz Türkiye'deki durumun ABD'de 8-10 yıl önce yaşanan durumdan farklı olduğu söylenemez. Farklı olan, bizde okularımızdaki bilgisayarlaşma oranının çok düşük olduğu ancak bu konuda sağlıklı rakamların olmayışı ve ayrıca okulları bilgisayarlarla kavuşturma konusunda yapılan çalışmaların çeşitli nedenlerden dolayı bir hayli yavaş işlemesidir.

Türkiye'deki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgisayar kullanımındaki yeterliliklerinin ve hizmet-içi eğitim ihtiyaçlarının incelendiği bir araştırmada (Yıldırım, Koçak v& Kirazcı, 2001), araştırma sonuçları öğretmenlerin, kendilerini bilgisayar kullanımı konusunda yetersiz hissettikleri ve bu teknolojiyi kullanmaya hazır olmadıklarını ortaya koymaktadır.

Son yıllarda genel olarak toplumun ve eğitimcilerin teknoloji uygulamalarına gösterdikleri ilgi ve merak geçici bir ilgi ve merak değildir. Günümüzde teknoloji günlük yaşamın her alanına girmiş durumdadır. Yaşamı teknolojiden etkilenmemiş hemen hemen hiç kimse bulunmamaktadır. Teknolojik uygulamaların en yaygın kullanım alanı buldukları alan ise eğitim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin bilişim teknolojilerinin toplumsal yaşamı etkilemedeki rolü, toplumda bilgisayar kullanımı, bilgisayarların rolünü anlama, bilgisayarın kendisini anlama, eğitimde bilgisayar kullanımı, bilgisayar ve öğretimde kalitenin yükseltilmesi konusu, mesleki geliştirme ve güdüleme konularındaki görüşlerini (davranışlarını) incelemektir.

Yöntem

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarının yöneticilerinin atama ve yer değiştirilmelerine ilişkin yönetmelik esaslarına göre 10 Ekim 1999 tarihinde yapılan seçme sınavını kazanan ve 120 saatlik yönetici adayı eğitim programını tamamlayan 3800 okul yöneticisi adayı bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Yönetici adayı eğitim programını Hacettepe Üniversitesinde tamamlayan 370 okul yöneticisi adayı da bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Hacettepe Üniversitesinde eğitim programına katılan okul yöneticisi adaylarının (öğretmenlerin) görüşlerini belirleyebilmek amacıyla bir anket geliştirilmiştir. Araştırmada doğal olarak betimsel yöntem kullanılmış olmaktadır.

Bu araştırmada kullanılan anket, Ahl (1979) tarafından geliştirilen ve Karl (1990) tarafından aynen ve McCarthy (1998) tarafından da değiştirilerek kullanılan bir anket temel alınarak araştırmacı tarafından değiştirilerek ve geliştirilerek hazırlanmıştır. Araştırma anketinde yöneltilen sorularla katılımcıların aşağıdaki konulardaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

- Bilgisayarların toplum üzerindeki rolünü anlama
- Bilgisayarları genel olarak anlama
- Bilgisayarları öğretim amaçlı kullanma durumu
- Bilgisayarlar ve öğretimin niteliği

- Mesleki gelişim
- Gütülemeye yönelik faktörler
- Öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki durum

Verilerin Toplanması ve Analizi

Anket bizzat araştırmacı tarafından eğitim programına katılan öğretmenlere uygulanmıştır. Üç bölümden oluşan anketin birinci bölümünde, katılımcıların halen çalıştıkları okulun türü, branşları, meslekteki kdemleri, öğrenim durumları gibi kişisel bilgiler sorulmuştur. İkinci bölümde bilgisayar kullanımı ve bilgisayara olan ilgi ile ilgili sorular yöneltilmiş ve bu sorulara verilen yanıtların 1 en düşük ve 5 en yüksek olmak üzere 1'den 5'e kadar derecelendirilmeleri istenmiştir. Üçüncü bölümde ise 45 adet soru sorulmuş ve katılımcılardan bu soruları "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "bir fikrim yok", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde 5'li bir derecelendirmeye yanıtlamaları istenmiştir.

Uygulanan 370 anketten kullanılabilir durumda 248 anket geri alınabilmektedir. Bu durumda yüzde 67'lik bir geri dönüş oranı sağlanmıştır.

Anketteki her soruya verilen yanıtlar gruplandırılarak ayrı ayrı yüzdeleri hesaplanmış ve yorumlar bu rakamlara göre yapılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin "eğitim durumları, görevdeki kdemleri, çalıştıkları okulun türü ve branşları" gibi demografik bir takım özellikleri verilmiştir. Daha sonra öğretmenlerin "bilgisayar becerilerinin düzeyleri, okulda bilgisayar kullandıkları yerler, evde bir bilgisayarlarının olup olmadığı ve evde bilgisayarı olanların bilgisayarı kullanım amaçları" gibi sorulara verdikleri yanıtların dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim Kurumu Türü	f	%
Eğitim Enstitüsü (2 Yıllık)	47	19,2
Eğitim Enstitüsü (3 Yıllık)	7	2,9
Eğitim Fakültesi	51	20,8
AÖF-Lisans Tamamlama	92	37,6
Yüksek Lisans	4	1,6
AÖF Eğitim Ön Lisans	12	4,9
Çeşitli Lisans (Fen Edebiyat gibi)	32	13,1
Toplam	245	100,0

Tablodan katılımcıların öğrenim durumları açısından değişik düzeyde öğrenim derecelerine sahip oldukları gözlenmektedir. En büyük grubu oluşturan Açık Öğretim Fakültesi Lisans Tamamlama grubunun 2 veya 3 yıllık Eğitim Enstitüsü mezunlarından oldukları düşünüldüğünde örneklemin yalnızca %36'sının lisans düzeyinde yüksek öğrenim yapanlardan oluştuğu anlaşılmaktadır. Yaklaşık %5 gibi küçük bir grup da (AÖF Önlisans), en son mezunlarını 1976 yılında veren Öğretmen Okullarından mezun olanların oluşturduğu sanılmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Görevdeki Kıdemleri

Hizmet Yılı	f	%
6—10 yıl	64	26,2
11—15 yıl	78	32,0
16—20 yıl	45	18,4
21—29 yıl	57	23,4
Toplam	244	100,0

Görevdeki kıdemleri açısından da katılımcıların dengeli bir dağılım gösterdikleri gözlenmektedir. Katılımcıların %42'sinin hizmeti 16 yılın üstündedir. Bu durum genç kuşağın yöneticiliğe yeterli ilgiyi göstermediğinin bir göstergesi olabilir.

Tablo 3. Katılımcıların Çalıştıkları Okulun Türü

Çalışılan Okulun türü	f	%
İlköğretim Okulu	192	80,0
Genel Lise	21	8,8
Anadolu Lisesi	9	3,8
İmam Hatip Lisesi	7	2,9
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	3	1,3
Ticaret Lisesi	2	,8
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	1	,4
Çok Programlı Lise	1	,4
Süper Lise	1	,4
Tekstil Meslek Lisesi	1	,4
Halk Eğitimi Merkezi	2	,8
Toplam	240	100,0

Tablo 4. Katılımcıların Branşları

Branş	f	%
Sınıf Öğretmeni	159	67,4
Türk Dili ve Edebiyatı	24	10,2
Tarih	14	5,9
Fen Bilgisi	11	4,7
Coğrafya	5	2,1
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5	2,1
Matematik	3	1,3
Kimya	2	,8
Almanca	2	,8
Resim-İş	2	,8
Felsefe	2	,8
Biyoloji	2	,8
Fransızca	2	,8
Beden Eğitimi	1	,4
Sosyal Bilgiler	1	,4
İş ve Teknik Eğitim	1	,4
Toplam	236	100,0

Tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu İlköğretim Okullarında çalışanlar oluşturmaktadır. Katılımcıların branşları ile ilgili tablodan da görüleceği gibi bu öğretmenlerin büyük çoğunluğunu sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Bilgisayar Becerileri

	f	%
Çok az	63	28,3
Az	65	29,1
Orta	67	30,0
İyi	24	10,8
Çok iyi	4	1,8
Toplam	223	100,0

Katılımcılar bilgisayar becerileri konusunda kendi durumlarını, 5 en yüksek olmak üzere, 1'den 5'e kadar derecelendirmeleri istenmiştir. Bu tablo öğretmenlerin bilgisayar becerileri konusundaki durumunu çok net bir şekilde göstermektedir. İyi düzeyde bilgisayar becerilerine sahip olan öğretmenlerin oranı sadece yüzde 12'de kalmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Okulda Bilgisayar Kullanma Durumu

	f	%
Evet	108	43,5
Hayır	139	56,0
Total	247	99,6
System	1	,4
	248	100,0

Öğretmenlerin bilgisayar becerileri konusundaki yetersizliklerinin bir nedeni bu tablodan anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %56'sının okulunda bir bilgisayara erişimi bulunmamaktadır. Okulda bir bilgisayara erişimi olduğunu bildirenlerin yaklaşık %60'ı okulda bilgisayar kullandıkları yerin neresi olduğu sorusunu yanıtsız bırakmışlardır. Bu durum onların düzenli olarak bilgisayar kullanabilecekleri bir ortamın olmadığı şeklinde algılanabilir.

Tablo 7. Katılımcıların Okulda Bilgisayarı Kullandıkları Yerler

	f	%
Laboratuvarda	31	12,5
Sınıfta	5	2,0
Ofiste	64	25,8
Yöneticilerin ofisinde	1	,4
Total	101	40,7
System	147	59,3
	248	100,0

Tablo 8. Katılımcıların Evde Bilgisayar Kullanma Durumu

	f	%
Evet	55	22,2
Hayır	187	75,4
Total	242	97,6
System	6	2,4
	248	100,0

Tablo 9. Katılımcıların Evde Bilgisayarı Kullanma Amaçları

	f	%
Eğitim	29	11,7
Oyun, müzik	4	1,6
Yazışmalar	1	,4
Genel	18	7,2
Total	52	21,0
System	196	79,0
	248	100,0

Evinde bir bilgisayarı olanların oranının (%22,2) yine çok düşük bir düzeyde olduğu gözlenmektedir. Tablolarda gözlenen bir başka durum ise öğretmenlerin, evlerindeki bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunu %79 oranında yanıtız bırakmalarınıdır. Bu durum da evlerindeki bilgisayarı kendilerinin kullanmadığı şeklinde açıklanabilir.

Öğretmenlerin, eğitimde, evde ve toplumda genel amaçlı bilgisayar kullanımına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 10-Tablo 17'de sunulmuştur.

Aşağıdaki tabloda bulunan sütunlarda yer alan 5'li derecelendirme aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

- 1- Kesinlikle katılmıyorum
- 2- Katılmıyorum
- 3- Bir fikrim yok
- 4- Katılıyorum
- 5- Kesinlikle katılıyorum

Tablo 10: Bilgisayarların toplum üzerindeki rolünü anlama

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Topla m
		f					
Günümüzde hiç kimsenin bilgisayarın etkisinden kurtulması olası değildir.	f	11	27	13	123	74	248
	%	4,4	10,9	5,2	49,6	29,8	100,0
Bilgisayar bir araçtan başka bir şey değildir.	f	98	73	5	47	25	248
	%	39,5	29,4	2,0	19,0	10,1	100,0
Bilgisayarlar, basit işleri karmaşık hale getirerek zorlaştırmaktadırlar.	f	147	80	15	2	4	248
	%	59,3	32,3	6,0	,8	1,6	100,0
Bilgisayarlar rutin ve monoton işleri yapmak için en uygun araçlardır.	f	43	86	19	56	44	248
	%	17,3	34,7	7,7	22,6	17,7	100,0
Bilgisayarlar, ortadan kalkmasına yol açtıkları iş alanları kadar yeni iş alanları yaratmaktadırlar.	f	3	4	18	145	77	247
	%	1,2	1,6	7,3	58,7	31,2	100,0

Öğretmenlerin bilgisayarların toplumsal yaşam üzerindeki rolü konusundaki görüşleri:

Öğretmenlerin, bilgisayarların toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik sorulara verdikleri yanıtlardan bilgisayarların bu yönünü bilinçli bir şekilde gözlemledikleri ve bilgisayarların rolünün farkında olduklarını göstermektedir. Örneğin, "Günümüzde hiç kimsenin bilgisayarın etkisinden kurtulması olası değildir" şeklindeki ifade katılımcıların %79'u tarafından ve "Bilgisayarlar, ortadan kalkmasına yol açtıkları iş alanları kadar yeni iş alanları yaratmaktadır" ifadesi de %90'ı tarafından kabul görmüştür. Öte yandan "Bilgisayarlar rutin ve monoton işleri yapmak için en uygun araçlardır." ifadesine katılımcıların %52'si katılmadıklarını, %40'ı ise katıldıklarını ifade etmişlerdir. Yanıtların dağılımının bu şekilde olmasının bir nedeninin öğretmenlerin bilgisayarın toplumsal yaşamın her alanına girmesinden dolayı sadece rutin işlerde değil de her türlü işte kullanılabileceğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Bu yorum, katılımcıların bilgisayarları genel olarak anlama bölümündeki sorulara verdikleri yanıtlar tarafından da desteklenmektedir.

Öğretmen katılımcıların %60'ı "Bilgisayarlar ortalama bir bireyin anlayabileceğinden çok daha karmaşıktır." ifadesine ve %92'si de "Bilgisayarlar, video oynatıcıları vb. gibi teknolojik araçlar bana göre değil." ifadesine katılmadıklarını belirterek yeni teknolojilere açık bireyler olduklarının altını çizmektedirler.

Tablo 11: Bilgisayarları genel olarak anlama

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Toplam
Bilgisayarlar ortalama bir bireyin anlayabileceğinden çok daha karmaşıktır.	f	35	113	32	55	13	248
	%	14,1	45,6	12,9	22,2	5,2	100,0
Bilgisayarlar, video oynatıcıları vb. gibi teknolojik araçlar bana göre değil.	f	135	92	4	12	4	247
	%	54,7	37,2	1,6	4,9	1,6	100,0

Tablo 12: Bilgisayarları öğretim amaçlı kullanma durumu

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Toplam
Bilgisayar okulda öğretmenin işini bir hayli kolaylaştırır.	f	11	6		66	165	248
	%	4,4	2,4		26,6	66,5	100,0
Bilgisayar kullanımı öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimi azaltır.	f	22	91	14	112	9	248
	%	8,9	36,7	5,6	45,2	3,6	100,0
Bir bilgisayarımın olması beni daha etkili bir öğretmen yapar.	f	13	13	11	94	117	248
	%	5,2	5,2	4,4	37,9	47,2	100,0
Bilgisayar kullanımı öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkiyi olumsuz etkiler.	f	63	132	14	28	11	248
	%	25,4	53,2	5,6	11,3	4,4	100,0
Bilgisayarlar sınıflar için vazgeçilmez bir araçtır.	f	8	36	23	112	69	248
	%	3,2	14,5	9,3	45,2	27,8	100,0
Derslerde bilgisayar kullanımı öğrencilerin dil gelişimine olumsuz yönde etkiler.	f	43	88	43	62	12	248
	%	17,3	35,5	17,3	25,0	4,8	100,0
Derslerde bilgisayar kullanımı sunumları daha kaliteli hale getirir.	f	4	4	8	122	110	248
	%	1,6	1,6	3,2	49,2	44,4	100,0
Bilgisayar becerilerinin öğretimi bütün akademik düzeylerde zorunlu olmalıdır.	f	4	9	13	98	124	248
	%	1,6	3,6	5,2	39,5	50,0	100,0

Öğretmenlerin bilgisayarları öğretim amaçlı kullanma konusundaki görüşleri:

Bu bölümde öğretmenlerin neredeyse tamamı verilen ifadelere katıldıklarını belirtmektedirler.

- Bilgisayar okulda öğretmenin işini bir hayli kolaylaştırır: %9
- 3
- Bir bilgisayarımın olması beni daha etkili bir öğretmen yapar: %8
- 5
- Derslerde bilgisayar kullanımı sunumları daha kaliteli hale getirir: %9
- 4

Ancak katılımcılar bu ifadelerde aynı yönde düşünce oldukları halde "Derslerde bilgisayar kullanımı öğrencilerin dil gelişimine olumsuz yönde etkiler." ifadesine farklı şekilde yaklaşmışlardır. Öğretmenlerin %53'ü ifadeye katılmadığını belirtirken bir kısmı da ya bir fikri olmadığını (%17) veya ifadeye katıldığını (%30) belirtmektedir. Yanıtlar arasındaki fark da, yukarıdaki sorularda belirtilen görüşler dışarıdan yapılan bir gözlem sonucu olabileceği halde, dil gelişimiyle ilgili ifadenin bizzat uygulamanın içinde yapılabilecek bir gözlemle ilgili olabileceği şeklinde açıklanabilir.

Tablo 13: Bilgisayarlar ve öğretimin niteliği

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Topla m
Bilgisayarlar başarılı araçlar olsa da kağıt kalem kadar etkili olamazlar.	f	75	117	14	33	9	248
	%	30,2	47,2	5,6	13,3	3,6	100,0
Bana bugün bir bilgisayar verilirse onu sınıfta nasıl kullanabileceğim konusunda hiç bir fikrim yok.	f	40	110	18	65	15	248
	%	16,1	44,4	7,3	26,2	6,0	100,0
Bilgisayarlar, özel eğitime muhtaç çocuklar için üst düzeyde bir güdüleme aracı olabilir.	f	4	12	52	128	51	247
	%	1,6	4,9	21,1	51,8	20,6	100,0
Bilgisayar kullanımı öğretmenin sınıftaki rolünü azaltır.	f	38	118	19	57	15	247
	%	15,4	47,8	7,7	23,1	6,1	100,0
Deneyimli öğretmenlerin sınıfta etkili olmaları ve öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için bilgisayarları ihtiyacı yoktur.	f	82	137	12	10	6	247
	%	33,2	55,5	4,9	4,0	2,4	100,0
Bilgisayar kullanımı eğitimin kalitesini yükseltir.	f	2	1	6	72	167	248
	%	,8	,4	2,4	29,0	67,3	100,0

Öğretmenlerin bilgisayarların öğretimin niteliğine etkileri konusundaki görüşleri:

Öğretmenler, bilgisayarların kağıt kalem kadar etkili araçlar olduklarını (%77), deneyimli öğretmenlerin de sınıfta etkili olabilmeleri ve öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için bilgisayarları ihtiyacı olduğunu (%89) ve bilgisayar kullanımının eğitimin kalitesini yükselttiğini (%96) belirtmektedirler.

Ancak öte yandan katılımcıların sadece %60'ı kendilerine bir bilgisayar verilirse onu sınıfta nasıl kullanabilecekleri konusunda bir fikirleri olduğunu belirtmişlerdir. "Bilgisayar kullanımı öğretmenin sınıftaki rolünü azaltır" ifadesine verilen %29'luk onay ve "Bilgisayarlar, özel eğitime muhtaç çocuklar için üst düzeyde bir güdüleme aracı olabilir" ifadesindeki %21'lik ortada kalma durumu da, bu öğretmenlerin sınıflarında bilgisayar uygulamalarını bizzat yaşamamış olmalarının bir sonucu olabilir.

Tablo 14: Güdülemeye yönelik faktörler

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Toplam
Okulumuzda (ofislerde veya sınıflarda) bilgisayarların kullanıldıklarını görmek benim bilgisayarlar ile ilgili tutumumu olumlu yönde etkiler.	f	5	8	6	143	86	248
	%	2,0	3,2	2,4	57,7	34,7	100,0
Bilgisayar kullanmasını bilen gretmenlere ek bir ücret verilmelidir.	f	7	44	28	106	63	248
	%	2,8	17,7	11,3	42,7	25,4	100,0
Sınıflarında bilgisayar kullanan gretmenlere ek bir ücret verilmelidir.	f	6	51	27	100	64	248
	%	2,4	20,6	10,9	40,3	25,8	100,0
Sınıf ortamında bilgisayar kullanımını konusunda kendimi rahat hissetmiyorum.	f	42	90	69	37	9	247
	%	17,0	36,4	27,9	15,0	3,6	100,0

Güdülemeye yönelik faktörler konusundaki görüşler:

Araştırmaya katılan gretmenlerin %92'si, okullarında bilgisayarların kullanıldıklarını görmenin onların bilgisayarlar ile ilgili tutumunu olumlu yönde etkileyeceğini belirtmektedirler. Katılımcılar ayrıca, bilgisayar kullanmasını bilen gretmenlere ek bir ücretin verilmesine (%73) ve sınıflarında bilgisayar kullanan gretmenlere ek bir ücret verilmesine (%66) taraftar olduklarını ifade etmektedirler. Sınıf ortamında bilgisayar kullanımını konusunda kendilerini rahat hissettiklerini belirtenlerin oranı %51 olurken bu soruya verilen %28'lik "bir fikrim yok" yanıtı ilginç bulunmuştur. Bu durum da yine uygulamada deneyimleri olmayanların nasıl bir duygu içinde bulunabileceklerini bilememeleriyle açıklanabilir.

Tablo 15: Mesleki gelişim

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Topla m
Sınıfta bir bilgisayar olsaydı bilgisayarlar hakkında daha çok şey bilebilirdim.	f	13	14	11	96	114	248
	%	5,2	5,6	4,4	38,7	46,0	100,0
Bilgisayarlar konusunda ihtiyacım olan bilgileri kitaplardan öğrenmek benim için en etkili olan yoldur.	f	50	153	10	31	4	248
	%	20,2	61,7	4,0	12,5	1,6	100,0
Bilgisayarlar konusunda bilinmesi gerekenleri en etkili şekilde, sınırsız bilgisayar kullanımının olduğu ücretsiz olarak sunulan bir hizmet-içi kursunda öğrenebilirim.	f	6	30	15	105	92	248
	%	2,4	12,1	6,0	42,3	37,1	100,0
Bilgisayar kullanımını bir meslektaşımın öğreniyor olmak benim için en uygun (etkili) bir yoldur.	f	6	73	38	96	35	248
	%	2,4	29,4	15,3	38,7	14,1	100,0
Bilgisayar kullanımını bir video kasetini izleyerek öğrenmek benim için en uygun (etkili) bir yoldur.	f	37	142	35	27	7	248
	%	14,9	57,3	14,1	10,9	2,8	100,0
Öğrenim yaptığım okulda (Eğitim Ens., Eğitim Yüksek Okulu vb.) bilgisayar eğitimi almış olmak isterdim.	f	8	3	5	80	152	248
	%	3,2	1,2	2,0	32,3	61,3	100,0
Bilgisayar kullanmasını öğrenmek için çok uzun zaman ayırmak ve üst düzeyde güdülenmiş olmak gereklidir.	f	31	96	19	81	21	248
	%	12,5	38,7	7,7	32,7	8,5	100,0
Bir bireyin bilgisayarı etkili bir şekilde kullanabilmesi için programcılık bilgisinin olması gereklidir.	f	28	83	36	80	20	247
	%	11,3	33,6	14,6	32,4	8,1	100,0
Bilgisayarların eğitim programlarıyla nasıl bütünleştirilebilecekleri (yani uygulama) konusunda bir eğitim almak isterim.	f	6	2	3	89	147	247
	%	2,4	,8	1,2	36,0	59,5	100,0
Bilgisayar kullanma becerisine (birazcık ta olsa) sahip olmak öğretmenlik sertifikası verilirken gözönünde bulundurulması gereken bir önkoşul olmalıdır.	f	9	16	20	113	89	247
	%	3,6	6,5	8,1	45,7	36,0	100,0
Lisans ve lisansüstü öğretmen eğitimi programlarındaki öğrencilerin bilgisayar kullanma becerilerini geliştirmeleri bir zorunluluk olmalıdır.	f	10	8	5	101	124	248
	%	4,0	3,2	2,0	40,7	50,0	100,0
Bütün öğretmenlerin bilgisayar öğrenmeleri zorunlu kılınmalıdır.	f	5	11	8	122	102	248
	%	2,0	4,4	3,2	49,2	41,1	100,0

Öğretmenlerin bilgisayar kullanımı ve mesleki gelişim konusundaki görüşleri:

Öğretmenler, sınıflarında bir bilgisayar olduğunda bilgisayarlar hakkında daha çok şey bilebileceklerini (%84), bilgisayarlar konusunda bilinmesi gerekenleri en etkili şekilde bir hizmet-içi kursunda öğrenebileceklerini (%79) veya bir meslektaşdan öğrenebileceklerini (%52) belirtmektedirler. Öğretmenler, bilgisayar eğitiminin öğretmen eğitiminin verildiği okullarda (Eğitim Fakültelerinde) verilmesini (%93), bilgisayarların eğitim programlarıyla nasıl bütünleştirilebilecekleri (yani uygulama) konusunda bir eğitimin verilmesini (%96) dilemekte ve öğretmenlik sertifikası verilirken bilgisayar kullanma becerisine sahip olmanın gözönünde bulundurulması gereken bir önkoşul olması gerektiğini (%82) ileri sürmektedirler.

Katılımcılar ayrıca, sadece lisans veya lisans üstü öğrenim yapanların değil, bütün öğretmenlerin bilgisayar öğrenmelerinin zorunlu kılınması gerektiğini (%90) ifade etmektedirler.

Tablo 16: Seminerin rolü

<i>Anket Maddeleri</i>		1	2	3	4	5	Toplam
Yönetici Adayları Eğitimi Semineri süresince katıldığım dersler bilgi teknolojileri konusunda beni bilgilendirdi.	f	5	17	10	146	70	248
	%	2,0	6,9	4,0	58,9	28,2	100,0
Yönetici Adayları Eğitimi Semineri süresince katıldığım dersler bilgi teknolojileri konusundaki tutumumu olumlu yönde etkiledi.	f	7	5	13	132	91	248
	%	2,8	2,0	5,2	53,2	36,7	100,0

Yönetici adayları eğitimi seminerlerine katılan öğretmenlerin seminerlerin etkisi konusundaki görüşleri:

Araştırma anketinin son kısmında katılımcılara, katıldıkları "Yönetici Adayları Eğitimi Semineri"nin kendilerinin bilgi teknolojilerine bakışlarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlayan iki soru yöneltilmiştir.

Katılımcılar, seminer süresince katıldıkları derslerin bilgi teknolojileri konusunda kendilerini bilgilendirdiğini (%87) ve bilgi teknolojileri konusundaki tutumlarını olumlu yönde etkilediğini (%90) ifade etmişlerdir. Seminerde "bilgi teknolojilerinin kullanımının doğrudan ele alındığı tek ders olan "Çağdaş Eğitim Teknolojileri ve Okulda Etkin Kullanımı" başlıklı ders için gruplara sadece 9 saatlik bir süre ayrılmıştır. Seminerin toplam 120 saatlik bir süreyi kapsadığı düşünüldüğünde 9 saatlik dersin seminerin çok ufak bir bölümünü oluşturduğu anlaşılacaktır. Buna karşın öğretmenlerden gelen olumlu tepkiler, onların bu konularda ihtiyaç duydukları bilginin düzeyini göstermesi açısından önemli görünmektedir.

Tablo 17: Okullarda durum

Anket Maddeleri		1	2	3	4	5	Toplam
Öğretmenlerimiz bilgisayar (bilgi teknolojileri) kullanımı konusunda yeterli beceriye sahip bulunmaktadırlar.	f	40	117	23	42	26	248
	%	16,1	47,2	9,3	16,9	10,5	100,0
Öğrencilerimiz bilgisayar (bilgi teknolojileri) kullanımı konusunda yeterli beceriye sahip bulunmaktadırlar.	f	70	113	16	34	15	248
	%	28,2	45,6	6,5	13,7	6,0	100,0
Okulumuzda öğretmenlerimizin kullanımına açık bilgisayarlar mevcuttur.	f	97	77	14	40	20	248
	%	39,1	31,0	5,6	16,1	8,1	100,0
Okulumuzda öğrencilerimizin kullanımına açık bilgisayarlar mevcuttur.	f	103	77	10	39	19	248
	%	41,5	31,0	4,0	15,7	7,7	100,0
Okullarımızda öğretmenlerimizin veya öğrencilerimizin kullanımına açık bilgisayarların bulunması pek bir şey değiştirmez.	f	135	85	8	13	7	248
	%	54,4	34,3	3,2	5,2	2,8	100,0
Öğrencilere, bilgisayar kullanma ortamı sağlanması (gelişimlerine uygun bir şekilde ve ortamda) çok önemlidir.	f	4	6	5	116	117	248
	%	1,6	2,4	2,0	46,8	47,2	100,0

Katılımcıların, okullarındaki durum konusundaki görüşleri:

Araştırmaya katılan öğretmenler, bilgi teknolojilerini kullanma konusunda okullarındaki öğretmenlerin (%63) ve öğrencilerin (%74) yeterli beceriye sahip bulunmadıklarını belirtmekte ve buna neden olarak da okullarında öğretmenlerin ve/veya öğrencilerin kullanımına açık bilgisayarların bulunmamasını (%70 ve %73) göstermemektedirler. Katılımcılar ayrıca, okulda öğretmenlerin veya öğrencilerin kullanımına açık bilgisayarların bulunmasının pek çok şeyi değiştireceğini (%89) ve öğrencilere, bilgisayar kullanabilecekleri bir ortamın sağlanmasının çok önemli olduğuna inandıklarını (%94) belirtmektedirler.

Sonuçlar ve Öneriler

Araştırma bulgularından, bu araştırmaya katılan öğretmenlerin %64'ünün 2 veya 3 yıllık bir yüksek öğretim kurumu mezun olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim Enstitülerinin statülerinin yıllar önce değiştirildikleri düşünülürse, araştırmaya katılan öğretmenlerin küçük bir bölümünün yeni mezunlardan oluştuğu sonucuna varılabilir. Görevdeki kıdemleri açısından da katılımcıların dengeli bir dağılım gösterdikleri gözlenmektedir. Katılımcıların %42'sinin

hizmeti 16 yılın üstündedir. Katılımcıların yalnızca %26'sının 10 yılın altında hizmetinin bulunması genç kuşağın yöneticiliğe yeterli ilgiyi göstermediğinin bir göstergesi olabilir.

Günümüzde üniversitelerimizde ve özellikle Eğitim Fakültelerimizde öğrencilerimize verilen bilgisayar eğitimi bir hayli sınırlı bir düzeyde kalmaktadır. Bundan 10-15 yıl önce bırakın bilgisayar eğitimi veremeyi, bilgisayarın kendisinin bulunmadığını düşünürsek özellikle kıdemli öğretmenlerin örgün eğitimleri süresince bilgisayar kullanma ve bilgi teknolojileri konusunda gerekli bilgi ve becerilerle donatılmadıkları söylenebilir. İyi düzeyde bilgisayar becerilerine sahip olan öğretmenlerin oranının sadece yüzde 12'de kalmış olması da bu durumu açıklamaktadır.

Bu olumsuz görünen duruma karşın katılımcılar kendilerine yöneltilen bilgi teknolojilerinin kullanımı ile ilgili sorulara genellikle olumlu yaklaşmışlardır. Bu durum, öğretmenlerimizin bilgisayarların eğitimde kullanılmaları konusunda olumsuz bir tutuma sahip olmadıklarının bir göstergesidir. Zaten katılımcıların büyük bir çoğunluğu günümüzde hiç kimsenin bilgisayarın etkisinden kurtulması olası olmadığını ifade ederken bunun içine eğitim de girmektedir.

“Bilgisayar kullanımı öğretmenin sınıftaki rolünü azaltır” ifadesine katılımcıların yaklaşık üçte biri (%29'u) katıldıklarını belirtmektedirler. “Bilgisayarlar, özel eğitime muhtaç çocuklar için üst düzeyde bir güdüleme aracı olabilir” ifadesinde de katılımcıların beşte biri (%21'i) “bir fikrim yok” seçeneğini seçerek olaya bakışlarını yansıtmaktadırlar. Bu ortada kalma durumu da, bu öğretmenlerin sınıflarında bilgisayar uygulamalarını bizzat yaşamamış olmalarının bir sonucu olabilir. Ayrıca araştırmanın ilk bölümünde yöneltilen okulda ve evde bilgisayar kullanma ile ilgili sorulara verilen “hayır” yanıtları da (%56 ve %75) bu öğretmenlerin bilgisayarların potansiyel kullanım alanları konusunda deneyim kazanabilecekleri bir ortamdan yoksun olduklarını göstermektedir. Sınıf ortamında bilgisayar kullanımı konusunda kendilerini rahat hissettiklerini (hissedebileceklerini) belirtenlerin oranı %51 olurken bu soruya verilen %28'lik “bir fikrim yok” yanıtı da yine uygulamada deneyimleri olmayanların nasıl bir duygu içinde bulunabileceklerini bilememeleriyle açıklanabilir.

Bu bulgulardan hareketle, katılımcı öğretmenlerin kendilerine güvenlerinin olduğunu ve bilgisayarların eğitimde kullanılmasının önemine inandıklarını ve bu teknolojinin kullanımının kendilerini ürkütmediğini söylemek olanaklıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun, bilgisayarların öğretme—öğrenme süreçlerinin bir parçası olması gerektiğine inandıkları gözlenmektedir. Bu durum öğretmenlerin, bu teknolojinin şimdiki ve gelecekteki eğitimin önemli bir parçası olduğuna olan inaçlarını göstermesi açısından önemlidir.

Okullarımızda olanaklar elverdiği ölçüde sınıflarda bilgisayar bulundurulmasına çalışılmalıdır. Böylece hem öğrenciler ve hem de öğretmenler okulda bütün gün boyunca bilgisayara erişim olanağı elde edebileceklerdir. Öğretmenlerin bilgisayar kullanımına yönelik tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilemenin en etkili yolu onları bilgi teknolojileriyle içli dışlı olmaya yönelterek bu teknolojilerle tanışıklıklarını üst düzeylere yükseltmektir.

Mesleki gelişim ile ilgili olarak bu çalışmada elde edilen bulgular bilgisayar okuryazarlığının öğretmen eğitimi veren kuruluşların programının bir parçası olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenler bilgisayarı öğretim amaçlı kullanma konusunda istekli bulunmaktadırlar. Ancak bu işi nasıl yapabilecekleri konusunda yani bilgisayarı programla bütünleştirme konusunda bir çok öğretmenin kafasında soru işaretleri bulunmaktadır. Bu yüzden, öğretmenlerin bilgi teknolojilerini sınıfta programlarla nasıl bütünleştirebileceklerine yönelik hizmet-içi eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir. Aslında bu konuda ilk adımlar öğretmen yetiştiren kurumlarda atılmalıdır. Yıldırım'ın da (2001) belirttiği gibi öğretmen yetiştiren kurumlarda verilen eğitim bilgisayar okuryazarlığının kazandırılmasıyla kalmamalı, bilgi teknolojilerinin programlarla nasıl bütünleştirileceğinin eğitimi uygulamalı olarak verilmelidir.

Öğretmenlerimiz bilgisayarları öğretimde çok etkili olabilecek bir araç olarak görmekte ve öğretme—öğrenme süreçlerinde bilgi teknolojilerini kullanma konusunda gönüllü ve istekli olduklarını ifade etmektedirler. Bu istekli ve gönüllü eğitmeni ordusunu bu konuda ilgili ve bilgili kılmak gereklidir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin bilgisayarlara en çok erişim sağlayabilecekleri yerlerden birisi sınıflar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bilgisayarları laboratuvarlarda kapalı kapılar ardında tutma yerine sınıflarda bulundurmak bir çözüm olabilir.

Memmedova (2001) tarafından formatör öğretmenlerinin BDE uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bir araştırmada formatör öğretmen sisteminin uygulamasında bir çok sorunun yaşandığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada, formatör öğretmen olarak okullara atanmış kişilerin alanla ilgili yeterli düzeyde bir eğitim alamadıkları, aldıkları eğitimi görevli oldukları okullarda bilgisayar laboratuvarının veya yazılımların olmayışı, veya teknik destek alabilecekleri bir birimin olmayışı vb. gibi nedenlerden dolayı uygulama şansı bulamadıkları, okullarında diğer öğretmenlere gerekli rehberliği yapamadıkları ve derslerinde bilgisayar kullanan öğretmenlerle yeterli düzeyde işbirliği yapamadıkları belirtilmektedir.

Öğretme-öğrenme süreçlerinde bilgisayarın bir araç olarak kullanılması söz konusu olduğunda bir çok araştırmacı öncelikle öğretmenlerin eğitilmeleri gerektiği konusunda birleşmektedirler (Yıldırım, 2001). Karl (1990) ve Maddux'un da (1989) belirttiği gibi bilgisayar destekli öğretimde yeni ve daha etkili olabilecek yöntemlerin arayışı içinde olan öğretmenlerin bu konuda desteklenmeleri ve bu amaçla uygun ortamların sağlanması gerekir. Bu araştırmada da katılımcılar, bilgisayar kullanmasını bilen öğretmenlere ve sınıflarında bilgisayar kullanan öğretmenlere ek bir ücret verilmesine taraftar olduklarını ifade etmektedirler. Günümüzde böyle bir düzenlemenin yapılması kolay olmayabilir. Ancak okul içinde bilgisayar kullanımı konusunda deneyimli olan öğretmenlerin, diğer meslektaşlarının bilgi teknolojilerini kullanma konusunda eğitilmeleri hazırlanacak merkezi planlarla sağlanabilir. Bu tür programlarda görev alan öğretmenlere ek bir ücret verilerek güdülenmeleri sağlanabilir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve yenilikler çok hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu tür bir akran eğitimi sistemi ile verilecek eğitimler öğretmenleri bilgi teknolojileri konusunda devamlı olarak bir kopukluk yaşamadan bilgilendirme işlevi de görebilir. Formatör öğretmenlerin yaşadıkları sorunların bir kısmı da bu şekilde bir ölçüde giderilebilir. Bilgi teknolojilerinin kullanılmaları ve uygulamaları konusunda yapılan bazı araştırmalar da (Maddux, 1989; Karl, 1990) başarılı bir uygulamanın uzun dönemli bir hizmet öncesi ve hizmet-içi eğitimle desteklenmiş program geliştirme sürecine bağlı olduğunu belirtmektedirler. Ancak böyle bir süreçte bilgi teknolojilerinin çocuklarımızın (ve de yetişkinlerimizin) eğitimleri için gereken gerçek potansiyellerine ulaşmak olanaklı olabilir.

KAYNAKÇA

- Ahl, D. H. (1979). Survey of public attitudes toward computers in society. *Creative computing*, III (1), 77-79.
- Bahr, C., Kinzer, C. K., & Rieth, H. (1991). An Analysis of the effects of teacher training and student grouping on reading comprehension skills among mildly handicapped high school students using CAI. *Journal of Special Education Technology*, 9 (3) 136-154.
- Clark, K. F., & Lang, W. S. (1991). Searching for information: Teacher preparation for the future. *Computers in the School*, 8, 203-205.
- Karl, E. F. (1990). *The relationship between familiarity and involvement with personal computers and computing and opinions about personal computers and computing*

- among New York City public school teachers: A trend study 1983-1989. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Columbia Üniversitesi, Teachers College, New York.
- Maddux, C. D. (1989). Integrating the computer into the curriculum: The need for caution. *Computers in the Schools*, 6 (3-4), 31-37.
- McCarthy, P. J. (1998). **Teacher attitudes towards computers and the relationship between attitudes towards computers and level of involvement with computers among New York City Special Education teachers.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Columbia Üniversitesi, Teachers College, New York.
- Memmedova, Ayten (2001). **Bilgisayar destekli eğitim (BDE)'de rol alan formatör öğretmenlerin görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ve BDE uygulamalarına ilişkin görüşleri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Soner (2001). **Furnishing Turkish preservice teachers with IT skills: Hope or hype?** Paper presented at the 12th Annual International Conference of Society for Information Technology & Teacher Education. Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), Orlando, Florida, April 2001.
- Yıldırım, S., Koçak, S., & Kirazcı, S. (2001). **Computers are ready but how about teachers: An assessment of Turkish basic education teachers' inservice training needs.** Paper presented at the 12th Annual International Conference of Society for Information Technology & Teacher Education. Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), Orlando, Florida, April 2001.
- Young, E. B. (1991). Empowering teachers to use technology in their classrooms. *Computers in the Schools*, 8, 143-147.